

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалавр)
Кафедра	Реставрації та експертизи творів мистецтва	Рік навчання	1
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Нормативна
Спеціальність	023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»	Семестр	1

ОСНОВИ РЕСТАВРАЦІЇ ЖИВОПИСУ

Семестр 1 (2024-2025 н.р.)

Викладач	Антоненкова Наталія Олександрівна
E-mail	natantonenkova787@gmail.com
Заняття	За розкладом
Адреса	Дистанційно на платформі Zoom, googl-meet
Телефон	к. 407, поверх 4, корпус 3, вул. Мистецтв 11 057 706-03-50 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поza заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем використовується листування у групі Telegram, а також електронні листи. Умови листування: 1) в темі листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — ОРЖ); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається; 3) файли підписувати таким чином: прізвище_ завдання. Розширення: текст — doc, docx, pdf, ілюстрації — jpeg, tif

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна має обов'язкові передумови для вивчення.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word. Мікроскопи МБС-2, МБС-9, портативний цифровий мікроскоп. Приладдя для дослідження в ультрафіолетовому та інфрачервоному діапазоні довжини електромагнітних хвиль. Негатоскоп. Лупи 3-10 крат. Набір світлофільтрів. Реактиви для мікрохімічних досліджень. Різновиди клеїв (глютинові, осетрові, синтетичні) та електронні праски для укріплення фарбового шару. Різновиди фарб (акрилові, олійні, акварель) та розчинники (вода, скипидар, лак дамарний) для поповнення втрат фарбового шару. Крейда для поповнення втрат ґрунту. Засоби індивідуального захисту: захисні рукавички, маски для обличчя або респіратори, захисні окуляри або щитки для захисту очей.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Методичні вказівки, спеціалізована література, альбоми репродукцій, а також пам'ятки живопису зі старими реставраціями або їх фотографії. Важливим компонентом навчального процесу є ознайомлення з реставраційними паспортами відреставрованих творів, які дають змогу краще зрозуміти практичні аспекти реставраційних робіт. Матеріали курсу базуються на численних наукових джерелах як вітчизняного, так і зарубіжного походження, включаючи публікації з теорії та практики реставрації. Дисципліна «Основи реставрації живопису» особливо зосереджується на поєднанні теоретичної бази з практичними та експериментальними пошуками, що є ключовими для формування професійних навичок студентів і розвитку їхньої реставраційної компетенції. Додаткові навчально-інформаційні матеріали можна переглянути у мережі інтернет. Відповідні посилання на потрібні веб-сайти надаються викладачем під час практичних занять або за проханням здобувачів після їх закінчення, а також в процесі електронного листування.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою вивчення дисципліни «**Основи реставрації живопису**» є:

- Ознайомлення з основними поняттями і термінами в галузі реставрації та консервації творів мистецтва.
- Навчання студентів основним методам догляду за творами мистецтва та початковим консерваційним технікам, з акцентом на збереженні автентичності матеріалів.
- Формування навичок ведення базової документації щодо стану збереженості творів мистецтва, вміння ідентифікувати основні види пошкоджень.
- Підготовка студентів до подальших курсів у галузі реставрації шляхом надання знань про етапи і процеси реставрації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Терміни проведення практики встановлено затвердженням Графіком навчального процесу. Робота кожного студента ведеться згідно індивідуального плану, який затверджується викладачем. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 119 годин у 1 семестрі. Навчальна дисципліна «Реставрація творів живопису» складається з 2 модулів, які містять 8 завдань, які зв'язані між собою змістовими складовими

1 курс. 1 семестр. Ознайомлення з теоретичною складовою курсу «Реставрація творів живопису». Консервація творів живопису з незначними руйнуваннями фарбового шару, ґрунту, основи.

ЗМІСТОВНЕ НАВАНТАЖЕННЯ

№ з/п	Назва теми
1.	Тема 1. Історичне формування наукової реставрації. Міжнародні правові акти у сфері збереження культурної спадщини.
2.	Тема 2. Основні поняття реставрації. Мета і завдання реставраційної діяльності.
3.	Тема 3. Методи дослідження творів образотворчого мистецтва.
4.	Тема 4. Вивчення стану збереженості пам'яток, методика їх опису.
5.	Тема 5. Складання програм консерваційно-реставраційних заходів.
6.	Тема 6. Профілактика руйнувань творів мистецтва.
7.	Тема 7. Основні процеси консервації та реставрації творів образотворчого мистецтва.
8.	Тема 8. Ведення реставраційної документації.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми
1.	Вибір твору живопису на дошці (або полотні) для проведення реставраційних процесів.
2.	Опрацювання науково-теоретичного матеріалу. Дослідження стану збереження пам'ятки образотворчого твору. Науковий опис досліджуваного предмету.
3.	Складання програми консерваційно-реставраційних заходів обраного твору мистецтва.
4.	Оформлення «реставраційного щоденника» та заповнення реставраційного паспорту.
5.	Укріплення фарбового шару, та ґрунту.
6.	Поповнення втрат та деформацій основ, поповнення втрат основ з лицьового боку.
7.	Тонування реставраційних вставок основи.
8.	Гідрофобізація основи твору на дошці.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Під час вивчення дисципліни «Реставрація творів живопису» студенти опановують знання, враховуючи вимоги навчального процесу. Програма спрямована на отримання та закріплення знань, розвиток навичок і вмінь, пов'язаних з роботою над пам'ятками станкового живопису. На цьому етапі навчання студенти не лише отримують теоретичні та практичні знання, але й вчаться ефективно застосовувати їх на практиці під час реставраційних робіт.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційного перегляду. Передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних модульних переглядів.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Програма дисципліни «Основи реставрації живопису» має бути виконана повністю і в терміни, встановлені викладачем. Перед екзаменаційним переглядом студент повинен надати на кафедру наступні документи: «реставраційний щоденник», «реставраційний паспорт пам'ятки», поточні фотографії етапів роботи над твором, презентацію (у форматі

PowerPoint / PDF). Недотримання дедлайну й формату (без поважних причин) впливає на оцінювання.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1.	Поточний контроль	0–20
2.	Поточний контроль	0–20
3.	Поточний контроль	0–20
4.	Поточний контроль	0–40
Всього балів		100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0-20	0-40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок.
A	17-19	37-39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок.
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок.
B	12-25	32-35	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок.
C	8-11	22-31	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням.
D	4-7	10-21	Студент не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
E	1-3	1-9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю.

СИСТЕМА БОНУСІВ Передбачено додаткові бали за активність аспіранта під час семінарських занять (3), виступ на конференції або публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–8), а також участь у житті групи (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачу. За необхідності здобувач має спитати дозволу вийти з аудиторії (окрім заліку).

Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції.

У разі відрядження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю з студентами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтвержені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Реставрация произведений искусства станковой масляной живописи. Учебное пособие. – М.: Искусство, 1977.
2. Бергер Э. История развития техники масляной живописи. / Э. Бергер. – М.: Издательство Академии художеств СССР, 1961.
3. Грабарь И. О древнерусском искусстве. Исследование. Реставрация и охрана памятников. / И.Э. Грабарь. – Л.: Наука, 1966.
4. Киплик Д. Техника живописи. / Д. Киплик. – М.-Л.: Искусство, 1950.
5. Кудрявцев Е. Техника реставрации картин. / Е. Кудрявцев. – М.: Изд. ГТГ, 1948.
6. Кудрявцев Е. Основы техники и консервации живописи. / Е. Кудрявцев, А. Лужецкая. – М.-Л.: Искусство, 1937.
7. Сланский Б. Техника живописи: живописные материалы. / Б. Сланский. – М.: Академия художеств СССР, 1962.
8. Гренберг Ю. Технология станковой живописи. / Ю.И. Гренберг. – М.: Изобразительное искусство, 1982.

9. Фармаковский М. Консервация и реставрация картин музейных коллекций. / М. Фармаковский. – М., 1947.
10. Никитин М. Химия в реставрации: Справочное пособие. / М.К. Никитин, Е.П. Мельникова. – Л.: Химия, 1990.
11. Основы музейной консервации и исследования произведений станковой живописи. / Сост. и науч. ред. Ю.И. Гренберг. – М.: Искусство, 1976.
12. Технология, исследование и хранение произведений станковой и настенной живописи. / Под ред. Ю.И. Гренберга. – М.: Изобразительное искусство, 1987.
13. Филатов В. Реставрация станковой масляной живописи. / В.В. Филатов. – М.: Изобразительное искусство, 1986.

Допоміжна література

1. Алексеев-Алюрви Ю. Краски старых мастеров от античности до конца XX в. / Ю.В. Алексеев-Алюрви. – М., 2000.
2. Алексеев-Алюрви Ю. Красочное сырье и краски, используемые в живописи. Анализ и описание природного минерального и органического сырья, рецепты приготовления красок. / Ю.В. Алексеев-Алюрви. – М: Грааль, 2000.
3. Виннер А. Как пользоваться темперой. / А.В, Виннер. – М.: Искусство, 1951.
4. Виннер А. Фресковая и темперная живопись. Вып. 3. Материалы и техника станковой темперной живописи. Ч. 1. Темпера, основания и грунты. / А.В, Виннер. – М-Л.: Искусство, 1948.
5. Виннер А. Фресковая и темперная живопись. Вып. 3. Материалы и техника станковой темперной живописи. Ч. 2. Краски, высыхание красок темперы. / А.В, Виннер. – М-Л.: Искусство, 1948.

Інформаційні ресурси

<http://restorer.kiev.ua/>